

Nr 49.

Av herr Ståhl m. fl., om viss ändring av 29 kap. 3 § rättegångsbalken.

Gällande regler för omröstning i brottmål återfinnas i 29 kap. av den rättegångsbalk, som riksdagen antog 1942 och som den 18 juli 1942 promulgerats av Kungl. Maj:t. Vid behandlingen av den Kungl. Maj:ts proposition, som innehöll lagförslaget (nr 5), gjordes visserligen på hemställan av första lagutskottet en del ändringar i förslaget rörande omröstning, men ändringarna voro endast dels föranledda av utskottets förslag om rådhusrätts sammansättning i brottmål, dels ock av redaktionell natur.

De antagna omröstningsreglerna synas vara väl avvägda. Finnes absolut majoritet för visst slut, avfattas domen eller beslutet i överensstämmelse härmed. Vid lika röstetal för två meningar gäller i de kollegiala domstolarna den lindrigaste meningen i överensstämmelse med grundsatsen hellre fria än fälla. Bestämmelsen i 24 kap. 4 § innebär en jämningsregel, då flera än två meningar förekomma utan att någon har absolut majoritet.

Emellertid synes en ytterligare utbyggnad till 29 kap. på grundval av grundsatsen hellre fria än fälla vara påkallad i riktning av en begränsning av straffmaximum i sådana fall. Denna tanke är framkallad bl. a. av den vända, som behärskat stora lager av vårt folk, då en livstidsfånge som dömts till livstids straffarbete trots att det i såväl hovrätten som högsta domstolen fanns två ledamöter, som icke ville fälla honom till detta straff, under sistförflutna åren upprepade gånger uppmanats att söka nåd men under hänvisning till att han vore oskyldig enständigt förklarat, att han icke komme att vare sig begära eller acceptera nåd för ett brott, som han aldrig begått. Med sin död inom fängelset ville han, därest han icke fick resning, protestera mot den oriktiga domen och detta trots att han visste, att han omedelbart med all sannolikhet skulle få en nådeansökan bifallen. Detta förhållande talar för en sådan regel, som skulle komma de ohyggliga konsekvenserna av en tvivelaktig dom att i varje fall icke fortfara ända till den dömdes död. Rent humanitära skäl tala för en ändring av lagstiftningen i sådan riktning.

En sådan regel skulle också väl kunna inpassas bland de ganska invecklade reglerna, särskilt genom hänvisning till 4 kap. 2 § strafflagen.

Rent logiskt borde möjligen en dylik straffbegränsning gälla även för underrätt. I de flesta fall — utomlands lär emellertid ha förekommit, att en oskyldigt dömd åtnöjt sig med underrättens utslag, trots att det sedermera visat sig, att han varit oskyldig — torde emellertid den tilltalade klaga i överrätt. Därför torde man böra stanna för att den föreslagna regeln endast skall tillämpas i överrätt — särskilt med hänsyn till den ökade rättssäkerhet, som prövningen i högre rätt ansetts innebära.

I den nya rättegångsbalken finnes principen om att en minoritet kan avgöra ett beslut redan tillämpad. I 3 kap. 7 § stadgas nämligen, att om skiljaktiga meningar förekomma, huruvida tillstånd att talan må komma under högsta domstolens prövning skall meddelas, vare sådant tillstånd beviljat, om två ledamöter äro ense därom, eller för det fall att anledning förekommer till ändring i det slut, vartill hovrätten kommit, eller eljest med hänsyn till omständigheterna i målet skäl förekomma till talans prövning, om endast en ledamot av tre finner tillstånd böra meddelas.

Den föreslagna regeln innebär, att särskild omröstning måste ske beträffande frågan, huruvida en tilltalad gjort sig skyldig till det brott, varför han lagföres, om livstids straffarbete ingår i den tillämpliga straffsatsen. Något skäl för att icke i detta fall tillämpa särskild omröstning synes dock icke föreligga. Hänsynen till rättssäkerheten bör stå över alla andra. Har någon ledamot stannat vid att en tilltalad möjligen icke gjort sig skyldig till det brott, som de övriga ledamöterna anse, att han utfört, synes därför den föreslagna regeln åtminstone kunna åstadkomma något slut på den tveksamhet, som alltid måste föreligga i sådana fall.

Under återopande av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa, att 29 kap. 3 § rättegångsbalken skall erhålla följande lydelse:

”Yppas i — — — — gälle ordförandens.

Vid omröstning — — — — den meningen.

Vid särskild — — — — dem ordförandens.

Förekomma i övrigt skiljaktiga meningar, huruvida den tilltalade är skyldig till brott, som kan förskylla straffarbete på livstid, må dock icke svårare straff ådömas än straffarbete i tio år, där icke annat följer av vad i 4 kap. 2 § strafflagen sägs.

Om omröstning — — — — 3 kap. 7 §.”

Alternativt yrkas, att 29 kap. 4 § rättegångsbalken måtte erhålla följande lydelse:

”Yppas vid — — — — dessa meningar.

Förekomma i — — — — = fjärde stycket i ovanstående förslag — — — strafflagen sägs;” eller att utskottet behagade utforma den lagtext, som finnes ändamålsenlig för det innehåll, som utvecklats härövan.

Stockholm den 16 januari 1948.

Manne Ståhl.

Bertil v. Friesen.

Ruben Swedberg.
